

Statsminister Per Bortens innlegg i markedsdebatten i Stortinget 25. juni 1970.

Det er tredje gang på 8 år Stortinget nå drøfter former for - og vilkårene for - norsk tilknytning til et utvidet EEC.

Ut fra formelle betraktninger kunne Regjeringen valgt å anse stortingsvedtaket av 13. juli 1967 som tilstrekkelig fullmakt til å innlede forhandlinger med EEC. Når denne linje ikke er fulgt, skyldes det flere forhold.

For det første gav opposisjonen allerede i vinter uttrykk for ønske om en bred markedsdebatt i Stortinget, og på bakgrunn av en melding fra Regjeringen. Et slikt ønske ville Regjeringen selvsagt imøtekomme. Forutsetningen

-2-

var at meldingen først skulle fremlegges etter at Nordøksituasjonen var nærmere avklart. Like utslagsgivende for Regjeringens vurdering har dog vært at det mellom 1967 og i dag har vært ^{hcldt} et stortingsvalg. Det nye storting ^{oppfatning} bør etter Regjeringens / fremlegge sitt syn før norske forhandlere trer i kontakt med fellesskapenes organer.

Endelig er det kommet en del nye momenter inn i bildet siden Stortinget sist drøftet markedssaken. Jeg tenker bl.a. på de foreliggende planer om etablering av en monetær og valutarisk union som stiller også oss overfor nye perspektiver.

I meldingen har Regjeringen søkt å belyse alle sider i det markedsbilde vi har foran oss, Nordøk, EFTA-samarbeidet og forholdet til et utvidet EEC. Fremstillingen vil vise at vi deltar i et utstrakt nordisk og vest-europeisk økonomisk samarbeid.

Det frie marked for industrivarer som EFTA har gitt oss, må ikke gå tapt for de deltakende land ved en utvidelse av EEC - våre EFTA-partnere må sikres en tilknytning til et større marked i pakt med deres særlige behov og interesser.

Regjeringen legger også avgjørende vekt på at det vidtgrenede samarbeid i Norden kan bevares og utbygges innenfor en bredere europeisk markedsdannelse. Denne oppfatning synes å deles av en temmelig sterk opinion i vårt land.

Det er også bakgrunnen for at vide kretser i dette land gjerne hadde sett NORDØK satt ut i livet. Forløpet av EEC-forhandlingene ville vist når, og i hvilken utstrekning, en justering av Nordøk-avtalen ville blitt nødvendig. Nordøk ville på mange måter vært en god innledning til et utvidet økonomisk samarbeid i Vest-Europa.

Selv om Nordøk nå ikke har kunnet settes ut i livet, er det en klar vilje i alle de nordiske land - ikke minst i Finland - til å fastholde og utvikle det samarbeid som eksisterer mellom de nordiske land. Flere sider av Nordøk-prosjektet bør også kunne realiseres ved at de tas opp og løses som enkeltsaker, slik den finske president har antydnet. Dette er en velprøvet arbeidsform i nordisk samarbeid. For å gjøre dette mulig, er den norske regjering rede til - og interessert i - å undertegne Helsingfors-avtalen, slik at den kan tre i kraft fra nyttår av.

Selv om de nordiske land har forskjellig utgangspunkt i de forestående forhandlinger med EEC, er det av stor betydning at de holder så nær kontakt med hverandre som mulig under forhandlingene. Dette er nødvendig bl.a. for å

finne utveier til å fastholde og videreutvikle det nordiske samarbeid på de forskjellige områder. Det er tatt skritt for å utveksle materiale mellom de embetsmannsgrupper som forbereder EEC-forhandlingene i de nordiske land. Mulighetene for en felles holdning til en del spørsmål som vil inngå i forhandlingene, kartlegges nå på embetsmannsnivå.

Statsministrene i de nordiske land drøfter for tiden muligheten for et statsministermøte i første halvdel av august. Et slikt møte vil understreke at den nordiske solidaritet og det nordiske samspill vil bestå - innenfor de rammer som de enkelte lands særlige stilling og interesser setter.

Dette er første gang Stortinget kan drøfte tilknytning til EEC på bakgrunn av en innbydelse til utvidelsesfor-

handlinger. Varigheten av forhandlingene og utfallet er imidlertid fortsatt åpne spørsmål. Det eneste vi må kunne si med sikkerhet er at forhandlingene med Storbritannia vil avgjøre om det er mulig å bygge bro mellom de to markedsgrupperingene - og hvordan tilknytningen mellom det nåværende EEC og de nye deltagere i samarbeidet vil bli.

Forhandlingene vil sikkert ikke bli lette. EEC-landene har skapt et samarbeidsmønster med en balanse mellom fordeler og ulemper for de deltagende land. En utvidelse vil stille EEC-landene overfor mange vanskelige avveininger fordi balansemomenter for hele 12-14 land må innarbeides i løsningen. Tilpasning til de etablerte EEC-ordninger vil stille ^{også de} nye deltagerland overfor store problemer om der skal kunne etableres slik balanse mellom fordeler og ulemper - i alle fall på kort sikt. Skal forhandlingene kunne føre

fram til et tilfredsstillende samarbeidsmønster i Vest-Europa, må det derfor vises stor vilje til å finne smidige løsninger. Her vil jeg gjerne skyte inn og minne om at man gikk til Nordøk-forhandlingene under den omforenede forutsetning at samarbeidet skulle gi et balansert resultat for de deltagende land.

Personlig tror jeg at samme synspunkt må legges til grunn for det økonomiske samarbeidet i Europa dersom det skal bli til gagn - og ha livets rett.

Det reiser seg viktige balansespørsmål for Norge, ikke minst på grunn av de særlige forhold store deler av vårt yrkesliv arbeider under og strukturen i vårt næringsliv. Det er ikke vanskelig å peke på økonomiske fordeler og ulemper ved tilslutning til et utvidet EEC. Vanskeligheten

melder seg når fordeler og ulemper skal veies - og avveies mot hverandre. Vi vet i dag ikke i hvilken grad de mulige fordeler kan sikres, eller hvor mange av de forutsatte ulemper som vil kunne fjernes under forhandlingene. St.meld. nr. 92 (1969/70) inneholder derfor ingen samlet beregning for økonomiske virkninger av å stå utenfor, av en assosieringsavtale med EEC eller fullt medlemskap. Derimot er det gitt tall for virkningene på enkeltområder hvor dette er mulig å gjøre, på noenlunde klare forutsetninger. Det gjelder særlig jordbruket.

En "hvitbok" ville måttet holde seg innenfor så vide marginer at den ville gitt liten veiledning. Den britiske "hvitbok" om de direkte kostnader ved tilslutning til EEC, anga merutgiftene til mellom £ 100 mill og £ 1100. Dette viser hvilke vanskeligheter man står overfor ved slike

beregninger. Når forhandlingene har avklart en rekke spørsmål, vil man lettere kunne vurdere balansen mellom pluss og minus - selv om beregningene også da sikkert vil måtte holdes innenfor en betydelig variasjonsbredde.

I tiden mellom Stortingets behandling av St.meld. nr. 86 for 1966/67 og toppmøtet i Haag i desember i fjor, var det ikke noen sterk ekspansjon i EEC-samarbeidet. EEC-organene forberedte den videre gjennomføring av målsettingene i traktaten, men på de fleste områder gikk det trådt å få vedtatt nye konkrete skritt. Selv om det kom ny fart i det interne arbeid etter toppmøtet, er det på de fleste områder stort sett bare tale om en videreføring etter linjer som var kjent i 1967. Mest faktisk nytt er kanskje kommet til på jordbrukets område ved at flere produkter er underlagt markedsordningene og finansiering av den felles

jordbrukspolitik er ordnet. Men heller ikke her er det skjedd noe som setter saken i en ny stilling.

Bare når det gjelder den økonomiske politikk kan man peke på virkelige nye trekk i bildet. Siden 1967 er det nemlig truffet prinsippbeslutning om et meget vidtgående økonomisk-politisk, valutarisk og monetært samarbeid. Hvis den etappeplan som foreligger blir satt ut i livet, vil det kunne få meget stor virkning for deltagerlandene. Av betydning for drøftelsene her i dag er at det foreligger antydninger om at søkerlandene allerede under utvidelsesforhandlingene bør gi sin prinsipielle tilslutning til målsetting og de skisserte planer.

Selv om de foreliggende planskisser skulle bli endret under den videre behandling, vil det bli tale om en sterk samordning av landenes økonomiske politikk og

medføre en gradvis overføring av myndighet fra nasjonale til felles organer. Så stor interesse som Norge har i en stabil utvikling på penge- og valutaområdet, vil vi være interessert i å delta i et utvidet samarbeid om disse spørsmål. Det som er uvant for oss er å skulle slutte oss til målsettinger som vi ikke kjenner den fulle rekkevidde av. Det er derfor et sterkt norsk behov for en avklaring av disse spørsmål og få anledning til å fremlegge vårt syn på hvordan et slikt samarbeid bør utformes. Før det fastlegges endelige retningslinjer, vil Regjeringen naturligvis forelegge saken for Stortinget - slik det tidligere er sagt. Skjer en slik fastlegging først etter at EEC måtte være utvidet, vil de nye deltagerland bli med i den konkrete utforming.

Siden det på dette område foreløpig er tale om prinsippvedtak og plankisser, er det vanskelig å vurdere rekkevidden for Norge. Dette er et av de områder hvor det må avklaring til for at man skal kunne danne seg et bilde av virkningene.

Det politiske samarbeide er kommet skarpere i sentrum av debatten nå - enn for tre år siden.

I 1967 ble det antatt at Norge ved en tilslutning til EEC ikke ville påta seg direkte politiske forpliktelser - ut over dem som har tilknytning til det økonomiske samarbeide. Jeg vil sitere hva jeg sa om dette i 1967:

"Hvis Norge nå blir medlem i et utvidet Europa-marked, vil vi sammen med de øvrige deltakerland være med i drøftelsene om utviklingen av det videre samarbeide. I tilfelle det politiske samarbeid skal gå utover vanlige samrådinger og kontakt mellom representanter for de forskjellige lands regjeringer, må det fastsettes i en egen traktat, en traktat som da må vedtas av de enkelte medlems-

lands nasjonalforsamlinger. Romatraktaten inneholder nemlig ingen direkte bestemmelser om et politisk samarbeid utover det som måtte bli resultatet av det økonomiske samarbeid som trakten sikter mot".

Stats- og regjeringssjefene gav på Haag-møtet utenriksministrene i oppdrag å komme med forslag om hvordan man skulle kunne gjøre ~~en~~ fremskritt i retning av politisk samarbeid. Disse har igjen satt ned en arbeidsgruppe som innen 1. juli d.å. skal legge fram et utkast for ministrene. Siden alle de seks er NATO-land - og land som tilsikter en økonomisk union, vil samarbeidet kunne få en mer vidtgående karakter etter hvert. I prinsipp-

erklæringen tales det også i blant om politisk samling og enhet. Dette er i mine ører en vidtgående målsetting - om den skal tas bokstavelig - noe prinsipielt ganske annet enn politisk samarbeid. For å gjøre det helt klart - vil jeg gjenta at jeg går inn for et politisk samarbeid som en naturlig følge på de områder Romatraktaten omfatter og konsultasjoner om andre områder. Dette var Regjeringens oppfatning og er det fortsatt.

I en replikk til saksordføreren i går, sa jeg at jeg ville komme tilbake til Regjeringens svar til Davignon-komitéen, og saksforløpet.

25. mars leverte vår ambassade i Brüssel - et brev til Davignon-komitéen. Brevet som er en uttalelse

på vegne av Den norske regjering, er inntatt i meldingen.

3. april ble kopi av brevet i norsk tekst sendt bl.a. Statsministerens kontor og utenrikskomitéens formann, her Røiseland.

Under Regjeringens behandling av stortingsmeldingen ble man oppmerksom på at dette brevet inneholdt en formulering om politisk samling. Dette førte til drøfting i Regjeringen, den 4. juni, samme dag som meldingen måtte gå i forberedende statsråd.

Fordi man var klar over at denne formulering kunne skape tvil i Stortinget, også fordi den ikke er i

direkte samsvar med Regjeringens søknad i 1967 og de uttalelser som da falt, presiserte Regjeringen i sin konklusjon i meldingen det syn den tidligere har stått på (Sitat): "Hvis det skulle bli aktutelt å gi det politiske samarbeid innhold og former som går utover en konsultasjonsordning, vil spørsmålet måtte forelegges som egen sak".

Den 6. juni forespurte Statsministeren Utenriksdepartementet om hva som var ment med nevnte formulering.

Denne henvendelse svarte Utenriksdepartementet på i brev datert 15. juni og først da ble det klart at det under oversettingen var skjedd en forsterkning for å bruke daværende utenriksministers betegnelse, av uttrykket politisk samarbeid, som er formuleringen i

Utenriksdepartementets instruks - som jeg for øvrig fikk kopi av først 22. juni.

I regjeringsmøtet den 18. juni, som var første anledning etter 15. juni - drøftet man saken på nytt, og i Regjeringen var det da enighet om at dersom det ble spørsmål om formuleringen i brevet, skulle man gi den fulle forklaring, som man nå kjente den.

Det kan godt være at Regjeringen burde underrettet Utenrikskomitéen om dette - og i tilfelle vil jeg gjerne beklage at det ikke ble gjort med det samme.

Dagen etter - den 19. juni ble det på en pressekonferanse hvor jeg var med - stillet spørsmål om dette brev - og på bakgrunn av drøftingene i Regjeringen dagen før, gav jeg de faktiske opplysninger.

Jeg tok straks kontakt med Utenrikskomitéens formann, som mente det var riktig å orientere komitéen som da hadde møte.

På grunnlag bl.a. av utsagn i pressen som syntes å reise tvil om Regjeringens holdning til politisk samarbeid i Europa, besluttet Regjeringen i møte den 22. juni at Utenriksministeren skulle sende en redegjørelse til Stortinget for å rydde enhver tvil av veien. Som det fremgår av underretningen til Stortinget står

Regjeringen på det samme standpunkt som tidligere.

Det har vært anført at min uttalelse på pressekonferansen kunne misforståes. Det er beklagelig - men der vil jeg igjen vise til NTB's referat som er dekkende.

Jeg har hermed gitt en så korrekt fremstilling av saksforløpet som mulig. Det var det jeg siktet til i min replikk til saksordføreren, fordi jeg synes det er både riktig og nødvendig etter de forskjellige versjoner som er fremkommet i den offentlige debatt.

Det er som sagt to forhold som har vært diskutert, nemlig forsterkningen av uttrykket samarbeid - som nå er avklart - og hvorvidt spørsmål av denne art bør klareres i Regjeringen på forhånd.

Enhver kan ha sin oppfatning - og jeg har min.
 Jeg holder fast ved at skal jeg som statsminister ha
 ansvaret for disse vanskelige spørsmål - så vil jeg være
 orientert på forhåndom det som uttales på Regjeringens
 vegne i så viktige spørsmål.

Noen talere har reist spørsmål om en slik hendelse
 kan skade utad. Saksordføreren mente at med den oppklaring
 som var skjedd, var det ingen fare for det - og jeg vil
 tillate meg å sitere herr John Lyngs uttalelse til NTB
 hvor han understreker som sin oppfatning, "at Utenriks-
 departementets uttalelse via ambassaden i Brüssel ikke
 binder eller forplikter Regjeringen på noen som helst måte,
 men bare er en takk for et tilbud om i fremtiden å bli

holdt underrettet om eventuelle drøftelser - om visse
 spørsmål innen EEC"

Hvis herr John Lyngs oppfatning er riktig, er det
 temmelig overflødig å snakke om skadevirkninger i det hele
 tatt.

Det som binder utad er naturligvis det som er sagt
 i vår søknad 1967 - Regjeringens konklusjon i St.meld.nr. 92
 Stortingets innstilling og debatt og åpningsinnlegget i
 Luxembourg 30. juni.

På grunn av taletiden har jeg ikke kunnet gå særlig
 inn på de enkelte områder som har spesielle interesser for
 Norge.

Debatten hittil synes å ha vist at de fleste talere har sluttet opp om Regjeringens syn at det nå må forhandles på grunnlag av artikkel 237 i traktaten for å få et sikrere grunnlag for de endelige avgjørelser Norge må ta.

Et stort flertall i komiteen sier seg enig i Regjeringens konklusjon om at hvis forhandlingene på grunnlag av denne tilknytningsform viser at det ikke er mulig å få ivaretatt Norges interesser, skal man overveie andre løsninger.

Det samme flertall uttaler at en rådgivende folkeavstemning bør avholdes.

Regjeringen vil legge forholdene til rette

for en slik avstemning, dersom det skulle bli aktuelt.

Det er Regjeringens hensikt at Stortinget vil bli orientert om forhandlingenes gang og tatt med på råd.